

STEFAN ZWEIG Avusturyalı romancı, oyun ve biyografi yazarı. 28 Kasım 1881'de Viyana'da varlıklı bir ailenin çocuğu olarak doğdu. İyi bir eğitim gördü, çeşitli diller öğrendi. I. Dünya Savaşı sırasında Viyana savaş karargâhında arşiv görevlisi olarak çalıştı. Savaş sonrası Salzburg'a yerleşti. Burada yaşadığı yaklaşık yirmi yıl içinde en önemli eserlerini vererek edebiyatın doruğuna tırmandı ve Avrupa'nın en ünlü yazarlarından biri oldu. 1933'te Nazilerin yaktığı kitaplar arasında Zweig'in kitapları da vardı. 1934'te Gestapo evini basınca ülkesini terk etmek zorunda kaldı. Bir süre çeşitli ülkelerde yaşadktan sonra, konferanslar vermek üzere gittiği Brezilya'ya yerleşti. Avrupa'nın eski günlere döneceğini düşündüğü için duyduğu üzüntü ve yaşamındaki düş kırıklıkları nedeniyle 22 Şubat 1942'de Rio de Janeiro'da, karısı ile birlikte yaşamına son verdi.

Yazar, *Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu* adlı kısa romanını 1922 yılında yayınladı.

STEFAN ZWEIG

BİLİNMEYEN
BİR KADININ MEKTUBU

Türkçesi
Erol Erduran

Remzi Kitabevi

BİLİNMEYEN BİR KADININ MEKTUBU / Stefan Zweig

Özgün adı: *Brief einer Unbekannten*

© Türkçe çeviri: Remzi Kitabevi, 2020

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Düzeltili: Öner Ciravoğlu

Kapak resmi: Henri Fantin-Latour

Kapak düzeni: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1972-9

BİRİNCİ BASIM: Ekim 2020

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

BİLİNMEYEN
BİR KADININ MEKTUBU

Ünlü roman yazarı R., dağlarda yaptığı üç günlük bir dinlenme gezisinden sonra sabahın erken saatlerinde Viyana'ya döndü ve tren istasyonunda bir gazete aldı; gazetenin tarihine bakar bakmaz o günün onun doğum günü olduğunu fark etti. Hemen kırk bir yaşına bastığını hatırladı ve bu onu ne mutlu etti ne de canını sıktı. Gazeteye çabucak göz atıp bir arabaya bindi ve evine gitti. Uşağı, onun yokluğunda iki ziyaretçisinin geldiğini, birkaç kez telefonla arandığını söyledi ve biriken mektuplarını bir tepsi üzerinde getirdi. R. mektuplara şöyle bir baktı, gönderenlerden adı ilgisini çeken birkaçını açtı; zarfın üzerinde tanımadığı bir el yazısıyla ona gönderilen ve kalınca görünen bir mektubu daha sonra okumak üzere bir yana ayırdı. Bu arada uşağı çayını getirmişti; bir koltuğa rahatça yerleşti, gazeteye tekrar bir göz attı, birkaç gazete ve dergiyi daha karıştırdı, bir puro yaktı ve ancak ondan sonra bir kenara koyduğu mektubu eline aldı.

Zarfın içinde, telaşlı bir kadın el yazısıyla acele acele yazılmış bir mektuptan çok bir kitap taslağına benzeyen yirmiden fazla sayfa vardı. Hiç düşünmeden, acaba içinde görmediğim açıklayıcı bir not var mı diye zarfı tekrar kontrol etti. Ama zarf boştu ve zarfta olduğu gibi mektupta da göndereni tanımlayan ne bir adres ne de imza vardı. Tuhaf, diye düşündü ve tekrar mektubu eline aldı. Mektubun başlığı: "Beni hiç tanımayan sana," şeklindeydi. Şaşırdı ve duraladı: mektup ona mıydı, yoksa hayali bir kişiye miydi? Birden merakı uyandı ve okumaya başladı:

Dün çocuğum öldü—bu küçük, taze hayat için üç gün üç gece ölümle boğuştum, grip onun zavallı sıcak vücudunu ateşler içinde kıvrandırırken kırk saat onun yatağının başında durdum. Alnına soğuk bezler koydum, hiç durmadan sarsılan küçücük ellerini gece gündüz hep ellerim arasında tuttum. Üçüncü akşam dayanacak gücüm kalmadı. Artık gözlerimi açık tutamıyordum; ne zaman kapandıklarını hatırlamıyorum. Oturduğum sandalyede üç ya da dört saat uyuyakaldım ve bu sürede ölüm onu aldı. Şimdi zavallı oğlum daracık yatağında öldüğü andaki gibi yatıyor; sadece zeki, siyah gözleri kapalı, elleri beyaz gömleği üzerinde kavuşmuş duruyor, yatağının dört bir ucunda yanan dört mum var. Ona bakmaya, hareket etmeye cesaret edemiyorum, çünkü mumlar titreştikçe suratına ve kapalı ağzına düşen gölgeler yüz hatlarını sanki hareket ediyormuş gibi gösteriyor, sanki yeniden uyanacak ve parlak sesiyle bana çocukça, sevgi dolu bir şeyler söyleyecekmiş gibi geliyor. Ama onun öldüğünü biliyorum, umuda kapılmamak ve daha fazla hayal kırıklığına uğramamak için ona tekrar bakmak istemiyorum. Bu gerçek, biliyorum, çocuğum dün öldü, biliyorum—yani şimdi senden, benim hakkımda hiçbir şey bilmeyen senden, şimdi dünyayı umursamadan bir şeylerle, birileriyle gönül eğlendiren senden başka kimsem yok. Sahip olduğum tek şey, beni hiç tanımayan, daima sevdiğim sensin.

Beşinci mumu alıp sana bu mektubu yazdığım masaya koydum. Çünkü oğlumla baş başa kaldığımda hüngür hüngür ağlamaktan başka bir şey yapamıyorum ve bu korkunç anda benim için her şeyi ifade etmiş olan, etmekte olan senden başka kiminle konuşabilirim? Belki de sana her şeyi apaçık anlatamayacağım, belki de sen beni anlamayacaksın—zihnim bulanık, şakaklarım zonkluyor, kollarım bacaklarım ağrı içinde. Sanırım benim de ateşim var, kapı kapı dolaşıp hızla yayılan gribe belki ben de yakalandım; eğer böyleyse bu çok iyi olur, kendime kötü bir şey yapmadan ben de çocuğumla birlikte gidebilirim. Bazen gözlerim tamamen kararıyor, belki bu mektubu bile bitiremeyebilirim—ama sana bir kez, sadece bir kez seslenebilmek için bütün gücümü toplamak istiyorum, sen sevgilim, beni hiç tanımadın.

Sadece sana seslenmek, ilk kez her şeyi söylemek istiyorum; hep sana ait olan ve senin hiç haberin olmayan tüm hayatımı bilmelisin. Ama benim sırrımı ancak ben öldükten sonra, bana artık cevap vermene gerek kalmadığında, kollarıma bacaklarıma soğuk ve sıcak ürpertiler gönderen her neyse o durduğunda öğreneceksin. Eğer yaşamayı sürdürürsem bu mektubu yırtacağım ve her zaman olduğu gibi sessiz kalıp, suskunluğumu sürdüreceğim. Ama eğer bu mektubu elinde tutuyorsan, bilmelisin ki ölmüş olan bir kadın bu sayfalarda sana hayatının, kendini bildiği ilk andan son nefesine değin sana ait olan hayatının öyküsünü anlatıyor. Söylediklerim seni ürkütmesin; ölü bir kadın ne

aşk, ne acıma ne de teselli bekler. Senden tek bir şey istiyorum: burada yazdığım, sana sığınmaya çalışan acılarımın ifadesi olan her şeye inanmanı istiyorum. Yazdıklarımın tümüne inan, senden istediğim şey sadece bu: hiç kimse hayattaki tek çocuğunun ölüm anında yalan söylemez.

Sana bütün hayatımı, gerçekte seni gördüğüm gün başlamış olan hayatımı anlatmak istiyorum. Ondan öncesi, belleğimin ayırtıramadığı bulanık bir karmaşadan; tozlu, örümcek ağlarıyla, kasvetli objeler ve insanlarla, yüreğimin artık anımsamadığı şeylerle dolu bir mahzenden başka bir şey değil. Sen şimdi hâlâ yaşadığın, şimdi elinde benim son nefesim olan mektubumu tuttuğun apartmana taşındığında, ben on üç yaşındaydım; seninle aynı koridorda, kapınızın tam karşısındaki dairede otuyordum. Hiç kuşum yok bizi artık hatırlamıyorsundur: bir belediye meclisi üyesinin dul kalmış, yoksullaşmış eşi (annem daima matem elbiseleri giyerdi) ve onun büyüme çağındaki sıska kızı. Biz ana kız, küçük-burjuva yoksulluğumuzda sessiz bir şekilde yaşıyorduk. Apartman kapımızda adımız yoktu ve ne gelenimiz gidenimiz ne de bizi soran olmadığı için, ismimizi hiç duymamış bile olabilirsiniz. Aradan çok zaman geçti, on beş ya da on altı sene, eminim sevgilim sen bunların hiçbirini hatırlamıyorsundur, ama ben her ayrıntıyı, her şeyi sanki bugün olmuş gibi hatırlıyorum; adını ilk duyduğum günü, seni ilk gördüğüm günü, hatta saati unutmam mümkün değil, çünkü benim için hayat asıl o günden sonra başlamıştı. Sana

tüm bu öyküyü en başından anlatmama izin ver sevgilim. Sana yalvarıyorum, bir çeyrek saat için bana kulak vermekten yorulma, ben tüm hayatım boyunca seni sevmekten yorulmadım.

Sen taşınmadan önce orada çirkin, huysuz, kavgacı bir aile oturuyordu. Kendileri de yoksul olmakla birlikte, en nefret ettikleri şey komşularının, yani bizim yoksulluğumuzdu, çünkü bizim yoksulluğumuzun, onların saldırgan, kaba saba, aşağılık davranışlarıyla hiçbir benzer yanı yoktu. Adam ayyaşın biriydi ve karısını dövüyordu, geceleri sık sık yere devrilen sandalyelerin kırılan tabakların sesiyle uyanıyorduk; bir keresinde karısı her yanı kan ve çürük içinde, darmadağınık saçlarıyla merdivenlere koştu, sarhoş kocası arkasından bangır bangır bağırıyor küfrediyordu, onu ancak tüm komşular kapılarından çıkıp, polise şikâyet etmekle tehdit ederek susturabildiler. Annem daha ilk günden onlarla ilişki kurmaktan kaçındı ve her fırsatta bunun öcünü benden çıkarmaya çalışan çocuklarıyla da konuşmamı yasakladı. Bana sokakta rastladıklarında küfür ediyorlardı ve bir keresinde iyice buz tutmuş bir kartopunu bana atmışlar ve alnım kanlar içinde kalmıştı. Apartmanda oturan herkes bunlardan nefret ediyordu ve başlarına beklenmedik bir şey gelince—sanırım adam hırsızlıktan hapse atıldı—pılıyı pırtıyı toplayıp dairelerini boşalttılar, hepimiz rahat bir nefes aldık. Kiralık yazısı binanın kapısında birkaç gün durduktan sonra kaldırıldı; kapıcının duyurduğu ve hızla etrafa yayılan habere göre: bura-

yı bekâr, sessiz bir yazar tutmuştu. İşte senin adını ilk kez o zaman duydum.

12

Birkaç gün geçtikten sonra badanacılar, boyacılar, duvar kâğıtçıları ve temizlikçiler daha önce orada kir, pas içinde yaşayan kiracıların tüm izlerini yok etmek için geldiler; devamlı vurma, kazıma, fırçalama sesleri geliyordu, ama an-nem halinden memnundu. En nihayet bu dairedeki pasaklı insanlardan kurtulduğumuzu söylüyordu. Taşınman sırasında da seninle karşılaşmadık; bütün bu işler senin ufak tefek, ciddi, kır saçlı bir beyefendi olan uşağın tarafından sessizce, dikkatli bir şekilde yapılıyordu. Uşağın hepimizi çok etkilemişti, öncelikle şehrin dış mahallelerindeki apartmanımız için bir uşak tamamen yeni bir şeydi; ayrıca o herkese son derece nazikti, ama kendini diğer hizmetçilerle aynı düzeye koymuyor, içlerinden biriymiş gibi onlarla sohbet etmiyordu. Daha ilk günden anneme bir hanımefendiye gösterilmesi gereken nezaketle hitap ediyor, küçük yaramaz bir çocuk olan bana bile son derece cana yakın davranıyordu. Senin adından söz ederken, bunu öyle bir çekinme ve saygı içinde yapıyordu ki, herkes onun sana, alışlagelmiş bir uşaktan çok daha fazla bağlı olduğunu hemen fark ediyordu. Her ne kadar hep senin çevrende ve sana hizmet ettiği için onu kıskanıyor olsam da, ben bu iyi yürekli yaşlı Johann'ı çok sevdim.

Sana bütün bunları, bütün bu küçük, neredeyse gülünç şeyleri anlatmamın amacı sevgilim, o zaman utangaç ve çekingen bir çocuk olan benim üzerimde daha ilk an-

dan itibaren nasıl bu kadar etkili olabildiğini anlamam. Sen daha henüz hayatıma girmeden önce çevrende bir zenginlik, sıra dışılık, gizem halesi oluşmuştu—bu küçük varoş apartmanında yaşayan herkes merakla (maddi açıdan eldar olanlar yakınlarındaki her tür değişime büyük bir merak duyarlar) senin taşınmanı bekliyordu. Bir öğle sonrası okuldan döndüğümde binanın önünde duran nakliye kamyonunu görünce merakım iyice arttı. Hamallar ağır eşyaların çoğunu çoktan yukarı çıkarmıştı, şimdi küçük şeyleri birer birer taşıyorlardı; kapıda durup her şeyi hayranlık içinde gözden geçirdim, çünkü sana ait olan her şey şimdiye dek görmüş olduklarımdan tuhaf bir şekilde farklıydı. Hint idolleri, İtalyan heykelleri, parlak renkli büyük resimler ve en nihayet kitaplar, bir sürü kitap, düşünemeyeceğim kadar güzel kitaplar. Bunların hepsi apartman kapısına yığılıyor, burada uşak sorumluluğu devralarak tüylü süpürgesiyle her birinin tek tek tozunu alıyordu. Ben giderek yükselen bu yığın çevresinde merakla dolanıyordum; uşak ne benim uzaklaşmamı söylüyor ne de beni yüreklen-diriyordu; ben de bu ciltli kitapların derisinin yumuşaklığını hissetmeyi çok istediğim halde, onlara dokunmaya cesaret edemedim. Sadece çekine çekine adlarına baktım: Fransızca, İngilizce ve hangi dilden olduklarını anlamadığım kitaplar vardı. Sanırım orada onlara bakarak saatlerce durabilirdim, ama o sırada annem beni eve çağırdı.

Daha sonra tüm akşam boyunca, henüz tanımadığım halde, hiç durmadan seni düşündüm, Benim de yıpranmış

karton kapaklı bir düzine ucuz kitabım vardı, onları her şeyden çok sever tekrar tekrar okurdum. Ve şimdi bütün bu harika kitapları almış ve okumuş olan, bu kadar çok dil bilen, bu kadar zengin, aynı zamanda bilgili bir adam, acaba nasıl biridir diye merak etmekten kendimi alamıyordum. Tüm bu kitapları düşünmek bende olağanüstü bir saygı uyandırdı. Seni hayal etmeye çalıştım: yaşlı, gözlüklü bir adamdın, coğrafya hocamız gibi uzun beyaz bir sakalın vardı, sadece daha nazik, daha yakışıklı, daha iyi huylu biriydin—senin yaşlı bir adam olduğunu düşündüğüm halde, neden yakışıklı olduğundan emin olduğumu bilmiyorum. Seni tanımadığım halde, o gece ilk kez seni rüyamda gördüm.

Ertesi gün taşındın, ama o kadar gözetlememe karşın seni görmeyi beceremedim—bu da benim merakımı iyice arttırdı. Nihayet üçüncü gün gördüm seni ve son derece farklı biri olduğunu, zihnimde çocukça kurguladığım baba Tanrı imajıyla hiçbir ilgin olmadığını keşfetmek çok şaşırtıcı oldu. Ben nazik, gözlüklü, yaşlı bir adamı hayal etmiştim; sense aynen bugün görüldüğün gibiydin, yıllar geçip gitse de hiç değişmedin! Üzerinde açık kahverengi rahat bir elbise vardı, merdivenlerden basamakları inanılmaz bir hafiflikle ikişer ikişer genç bir çocuk gibi atlayarak çıktın. Şapkan elinde olduğu için pırıl pırıl, yaşam dolu yüzünü ve gür saçlı başını tarifsiz bir şaşkınlık içinde seyrettim; senin bu kadar genç, bu kadar yakışıklı, böylesine çevik, ceylan gibi ve zarif olduğunu görmek

beni hayretler içinde bıraktı. Ve tuhaf değil mi: herkes gibi ben de daha ilk anda, sendeki o kendine özgü benzersiz niteliği apaçık fark ettim: sen aynı anda iki kişiydin: biri hayatı hafife alan, oyunu ve macerayı seven sıcakkanlı genç bir adam; diğeri sanatında ödün vermeyen, ciddi, görevinin bilincinde, son derece kültürlü ve ileri düzeyde eğitilmiş bir adam. Yine herkes gibi ben de, senin ikili bir hayat yaşadığını anlamıştım, bir yanı aydınlık ve dünyaya açık, diğeri yanı sadece senin tarafından bilinen çok karanlık bir hayat—on üç yaşında olan ben, senden ilk bakışta olağanüstü etkilenmiş, bu ikili kişiliğinin, yaşamındaki bu sırrın farkına varmıştım.

Bir çocuk olan benim için, nasıl bir mucize, ne kadar baştan çıkarıcı bir gizem olarak görüldüğünü şimdi anlıyor musun sevgilim! Kitap yazdığı için, o dışımızdaki koskoca dünyada ünlü olduğu için saygı duyduğum bir adamın birdenbire karşıma hoş, çocuk gibi neşeli yirmi beş yaşında biri olarak çıkması! Bilmem söylemem gerekiyor mu, o günden itibaren sen hariç, evdeki hiçbir şey, renksiz çocuk dünyamdaki hiçbir şey ilgimi çekmedi; on üç yaşındaki bir çocuğun tüm inatçılığı ve usandırıcı ısrarıyla sadece seni ve senin yaşamını düşündüm. Seni gözledim, her gün yaptıklarını ve sana gelip gidenleri izledim ve ziyaretçilerinin çeşitliliği ikili kişiliğini açıkça gösterdiği için, sana karşı duyduğum merak azalmadı, daha da arttı. Gençler, hep birlikte yüksek sesle kahkahalar attığınız arkadaşların, hayat dolu öğrenciler geliyordu, arabay-

la gelen hanımefendiler vardı, bir keresinde de aynı zamanda opera müdürü olan, daha önce uzak bir mesafeden, orkestra yönetirken gördüğüm o orkestra şefi geldi ve sonra, kapından içeri acele acele utangaç bir şekilde giren ticaret kolejinin genç kız öğrencileri ve özellikle kadın ziyaretçiler, bir sürü, bir sürü kadın geliyordu. Bana olağan görünüyordu bunlar, hatta bir sabah okula giderken yüzü peçeyle tamamen gizlenmiş bir kadının senin dairenden çıkması bile sıra dışı gelmemişti bana—ne de olsa sadece on üç yaşındaydım ve senin hayatını gözetlemek için pusuya yatan o tutkulu merakımın ve yaşadığım duyguların bir aşk olduğunu henüz biliyordum.

Ama sevgilim, sana kalbimi tamamen ve sonsuza değin kaptırdığım günü ve saati hâlâ hatırlıyorum. Bir okul arkadaşımınla çıktığımız yürüyüşten dönmüş, iki kız binanın giriş kapısı önünde laflıyorduk. Bir araba gelip durdu ve sen bugün bile hâlâ hayranlıkla anımsadığım o aceleci ve çevik hareketlerinle arabanın kapısının altındaki basamağı atlayıp giriş kapısına yöneldin. Farkında olmadan, içten gelen bir dürtüyle sana kapıyı açma zorunluğu hissettirdim ve yoluna doğru çıkınca neredeyse çarpışacaktık. Bana sıcak, yumuşak beni sarmalayan bir bakışla baktın sevgiyle tebessüm ettin—evet, bunu başka türlü yorumlayamam—ve kısık, neredeyse ikimiz arasında kalması gereken bir sesle: “Çok teşekkürler, fräulein,⁽¹⁾” dedin.

(1) Fräulein: Genç hanım. (ç.n.)

İşte hepsi bu kadardı, sevgilim; ama senin o yumuşak, sevgi dolu bakışını gördüğüm andan itibaren sana âşık olmuştum. Daha sonra, aslında pek fazla geçmeden öğrendim ki, sen karşılaştığın her kadına, mağazalarda sana bir şey satan her kıza, sana kapıyı açan her hizmetçi kıza onları sarmalayan, aynı zamanda onları soyan bu bakışla—kendi irade ve isteğinin bilinçli bir dışavurumu olmayan, doğuştan baştan çıkarıcı olan bakışınla—bakıyordun; ama sen, kadınlara sevecen yaklaşımın nedeniyle bu bakışların kendiliğinden, sen hiç farkında olmadan sıcak ve yumuşak hale geldiğinin farkında değildin. Ne var ki on üç yaşında bir çocuk olan ben, sanki bir ateşin içine düşmüştüm. Bu sevecen davranışın bana, sadece bana gösterildiğini düşünüyordum ve o an yeniyetmeliğimin ardında gizlenen kadın kişiliğim uyandı ve artık ilelebet sana aitti.

“Kimdi o?” diye sordu arkadaşım. Onu hemen yanıtlayamadım. Senin adını söyleyemezdim; o an adın benim için kutsal bir şey, bana ait bir sır olmuştu. “Şey, bizim binada yaşayan biri işte,” diye kekeleydim beceriksizce. Arkadaşım, “Sana bakınca neden kızardın o halde?” diyerek dalga geçti meraklı bir çocuğun olanca hinliğiyle. Ve onun benim sırrıma alaylı bir şekilde dokundurduğunu anlayınca, yanaklarımı ateş bastı, daha da kızardım. Utancımdan kurtulmak için sert bir ses tonuyla karşılık verdim. “Aptal kaz,” dedim öfkeyle, onu boğabilirdim. Ama o daha yüksek sesle, daha aşığılayıcı bir şekilde gül-

